

In dit boek bespreken we vanuit een aantal verschillende invalshoeken, o.a. fiscaal, sociale zekerheid en arbeidsrecht, de gevolgen van grensarbeid. Iemand wordt grensarbeider door een verhuizing van Nederland naar Duitsland, waarbij betreffende persoon werkzaamheden in Nederland blijft verrichten of door een baan over de grens in Duitsland te accepteren en in Nederland te blijven wonen.

Het boek is met name gericht op de situatie dat een Nederlander naar Duitsland verhuist en er voor kiest om zijn werkzaamheden in Nederland voort te zetten. Waar moet bij emigratie naar Duitsland op gelet worden en wat moet er allemaal geregeld worden? Vanaf hoofdstuk 4 wordt ook de nodige aandacht besteed aan de Nederlandse grensarbeider die in Duitsland werkt.

Buiten de drie rechtsgebieden (fiscaal, sociale zekerheid en arbeidsrecht) geven we de Nederlandse emigrant algemene informatie over de Europese wet- en regelgeving en belichten we een aantal aspecten die bij emigratie naar Duitsland aan bod komen (hoofdstuk 1). Om een compleet beeld te geven welke gevolgen emigratie naar Duitsland heeft, wordt ingegaan op het toepasselijk erfrecht, de erfbelasting en het huwelijksvermogensrecht (hoofdstuk 2). Tevens benoemen we aandachtspunten die bij het huren of kopen van een woning in Duitsland van belang zijn en wordt ingegaan op een aantal wetswijzigingen m.b.t. de Nederlandse hypotheekrenteaftrek (hoofdstuk 3). De eerste 3 hoofdstukken van het boek zijn dus met name gericht op de emigrant. Doelstelling is dat men zich ervan bewust is dat het een echte emigratie betreft.

Het hoofdstuk arbeidsrecht bevat algemene informatie dat van toepassing is op beide kanten van de grens. Er wordt op hoofdlijnen aangegeven welk arbeidsrecht in grensoverschrijdende situaties van toepassing kan zijn (hoofdstuk 4). Aansluitend op het onderwerp arbeidsrecht wordt ingegaan op algemene aspecten die van belang zijn voor grensarbeiders die in Nederland wonen en een baan over de grens in Duitsland accepteren (hoofdstuk 5).

Vervolgens komen in de hoofdstukken 6 en 7 de rechtsgebieden sociale zekerheid en fiscaliteit aan bod. In deze hoofdstukken wordt informatie en uitleg gegeven over toepasselijke wet- en regelgeving welke relevant is voor grensarbeiders aan beide zijden van de grens.

Bij het onderwerp sociale zekerheid wordt aandacht besteed aan de Europese en nationale regels en aan de verschillende takken van sociale zekerheid. Aan de hand van voorbeelden wordt dieper ingaan op de materie. Dit hoofdstuk richt zich voornamelijk op degene die emigreert, maar omdat het Nederlands systeem steeds vergeleken wordt met het Duits systeem heeft deze informatie tevens betrekking op de inwoner van Nederland, die werkt in Duitsland en daar sociaal verzekerd is. Er wordt afgesloten met een aantal concrete voorbeelden die van toepassing zijn op grensarbeiders aan beide zijden van de grens.

Tenslotte wordt afgesloten met het hoofdstuk fiscaliteit. Bij de fiscale wet- en regelgeving wordt met name ingegaan op wet- en regelgeving rondom arbeidsinkomen en uitkeringen. Na het bespreken van de Nederlandse en Duitse wetgeving en het verdrag ter voorkoming van dubbele belasting, volgen enkele fictieve rekenvoorbeelden (hoofdstuk 7).

De auteurs Robert Bäumlner, PASCALLE Pechholt en Heike Xhonneux, hebben met plezier aan deze handleiding gewerkt en hebben dit boek op persoonlijke titel geschreven. Het boek vormt een mooie handleiding om grensoverschrijdende casussen te analyseren en de verschillende disciplines beter te kunnen overzien waardoor beslissingen weloverwogen en afgestemd kunnen worden op ieders persoonlijke situatie.

We hopen met dit boek een positieve bijdrage te hebben geleverd om een geplande emigratie of het accepteren van een baan over de grens beter te kunnen overzien.

November, 2018.

<i>Voorwoord</i>	3
<hr/>	
<i>Inhoudsopgave</i>	7
<hr/>	
<i>1. Emigratie naar Duitsland</i>	9
<hr/>	
1.1 Inleiding	9
1.2 Het dubbelbelastingverdrag Nederland – Duitsland	10
1.3 De Europese Verordening voor Sociale Zekerheid (EG Vo. 883/2004)	11
1.4 Verblijfsrecht	12
1.5 Kiesrecht	14
1.6 Nationaliteit	15
1.7 Reisdocumenten	17
1.8 Rijbewijs	17
1.9 Invoeren van een auto in Duitsland	19
1.10 Schadeverzekeringen	19
1.11 Invoeren van huisdieren	20
1.12 Het Duits onderwijsstelsel	20
1.13 Cultuurverschillen tussen Nederland en Duitsland	28
<i>2. Erfrecht en erfbelasting</i>	33
<hr/>	
2.1 Inleiding	33
2.2 Het erfrecht	33
2.3 De Europese Erfrechtverordening	40
2.4 Het huwelijksvermogensrecht	46
2.5 De Erfbelasting	49
<i>3. Huis huren of kopen</i>	57
<hr/>	
3.1 Inleiding	57
3.2 Huis huren	57
3.3 Huis kopen	60
3.4 Woordenlijst	77
<i>4. Arbeidsrecht</i>	81
<hr/>	
4.1 Inleiding	81
4.2 Het Nederlandse arbeidsrecht in vogelvlucht	81
4.3 Het Duitse arbeidsrecht in vogelvlucht	86
4.4 Arbeidsrecht in Europees verband	89
<i>5. Wonen in Nederland en werken in Duitsland</i>	95
<hr/>	
5.1 Inleiding	95
5.2 Dubbelbelastingverdrag Nederland – Duitsland	95

Hoofdstuk	Biz.
5.3	De Europese Verordening voor Sociale Zekerheid (EG Vo. 883/2004) 98
5.4	Overige aspecten 99
6. Sociale Zekerheid	103
<hr/>	
6.1	Inleiding 103
6.2	Een Europese wetgeving 103
6.3	Wat betekent een verhuizing voor de sociale zekerheid? 106
6.4	Overzicht van de Nederlandse sociale zekerheid 106
6.5	Verschillen tussen het Nederlandse en Duitse sociale stelsels 107
6.6	Welke sociale zekerheid is van toepassing bij werken in Nederland? 108
6.7	De gevolgen van emigratie naar Duitsland met betrekking tot de werknemersverzekeringen 112
6.8	Waar is men verzekerd voor de Sociale Zekerheid? 119
6.9	Gevolgen bij wonen in Duitsland met betrekking tot de volksverzekeringen (AOW/Anw) en aanvullende pensioenen 124
6.10	Wonen én werken in Duitsland 141
7. Fiscaliteit	147
<hr/>	
7.1	Inleiding 147
7.2	Nederlandse wetgeving 147
7.3	Duitse wetgeving 158
7.4	Het verdrag ter voorkoming van dubbele belasting 164
7.5	Berekeningen 169
Bijlagen	
<hr/>	
1.	Belastingverdrag Nederland – Duitsland 2012 – Relevante Bepalingen (inwerking getreden 2016) 181
2.	Belastingverdrag Nederland – Duitsland 1956 – Relevante Bepalingen (tekst 2007, inclusief protocol) 187
3.	Schema aftrekposten en heffingskortingen 2018 voor buitenlands belastingplichtigen 193
4.	Einkommensteuererklärung: formulieren 201
5.	Belangrijkste artikelen van EGVO 883/2004 203
6.	ARREST VAN HET HOF (Achtste kamer) 213
7.	ARREST VAN HET HOF (Derde kamer) 221
8.	Adressenlijst & websites 231
Samenvatting	239
<hr/>	
Bedankwoord	241
<hr/>	
Auteurs	243
<hr/>	

Inhoudsopgave

1.1	Inleiding	9
1.2	Het dubbelbelastingverdrag Nederland – Duitsland	10
1.2.1	Inleiding	10
1.2.2	BSN-/Steuer ID-nummer	10
1.3	De Europese Verordening voor Sociale Zekerheid (EG Vo. 883/2004)	11
1.3.1	Inleiding	11
1.3.2	Sozialsicherheitsnummer	11
1.4	Verblijfsrecht	12
1.4.1	Duurzaam verblijfsrecht	13
1.4.2	Werkvergunning	13
1.4.3	Inschrijving bij een Duitse Gemeente	14
1.4.4	Registratie Niet-ingezetenen (RNI)	14
1.5	Kiesrecht	14
1.6	Nationaliteit	15
1.6.1	Nationaliteit kind	16
1.6.2	Derdelander	16
1.7	Reisdocumenten	17
1.8	Rijbewijs	17
1.9	Invoeren van een auto in Duitsland	19
1.9.1	Milieusticker	19
1.10	Schadeverzekeringen	19
1.11	Invoeren van huisdieren	20
1.12	Het Duits onderwijsstelsel	20
1.12.1	Inleiding	20
1.12.2	Kinderopvang en basisschool	21
1.12.3	Grundschule	22
1.12.4	Speciaal onderwijs	23
1.12.5	Voortgezet onderwijs	23
1.12.6	Hauptschule	24
1.12.7	Realschule	24
1.12.8	Gymnasium	25
1.12.9	Gesamtschule	25
1.12.10	Vakopleidingen	26
1.12.11	Hoger onderwijs	27
1.12.12	Diplomawaardering	27
1.13	Cultuurverschillen tussen Nederland en Duitsland	28

1. Emigratie naar Duitsland

1.1 Inleiding

Verhuizen binnen de Europese Unie is een fundamenteel recht. Nederlanders die naar Duitsland emigreren maken gebruik van ‘het vrij verkeer van personen’. De rechten van Nederlanders die naar Duitsland verhuizen zijn vastgelegd in de Europese Verdragen. Die regelen het verblijfsrecht en voorkomen dat er sociale rechten worden aangetast. Belastingverdragen voorkomen dat men helemaal niet of dubbel belast wordt.

Verhuizen naar Duitsland lijkt dus simpel. Maar is dit ook zo in de praktijk? Wanneer iemand gaat verhuizen naar het buitenland zijn er heel veel verschillende zaken waar iemand rekening mee moet houden. Zo zal betreffende persoon alle praktische aspecten op het oude adres moeten regelen, maar ook de daadwerkelijke verhuizing zal heel wat veranderingen teweeg brengen. De vragen die dan naar voren komen, zijn heel divers. Kan ik me in Duitsland inschrijven, kan ik in Nederland gebruik blijven maken van het kiesrecht, hoe zit het met mijn paspoort en rijbewijs, kan ik in Duitsland een huis huren of kopen, hoe zit het met mijn schadeverzekeringen, welk erfrecht is van toepassing, kan ik mijn auto meenemen en ga zo maar door.

De meeste Nederlanders die emigreren naar Duitsland, blijven doorgaans in Nederland werken. Ze worden automatisch grensarbeider: ze wonen in Duitsland, werken in Nederland en keren minimaal één keer per week terug naar hun woonland Duitsland. De meeste grenspendelaars keren zelfs dagelijks terug naar hun woonadres in Duitsland.

Nadat men ingeburgerd is, ziet men vaker dat de vrouw of de man toch werk zoekt in Duitsland. De ene partner werkt dan vaak in Nederland en de andere in Duitsland. Op dat moment zijn ze allebei in een ander land sociaal verzekerd en betalen ze de loonbelasting allebei in een ander land. Dit heeft consequenties voor o.a. hun ziektekostenverzekering, de voorrangsregels m.b.t. kinderbijslag, de zorgtoeslag, belastingafdracht over inkomen uit arbeid etc..

In dit hoofdstuk geven we een korte uitleg over het dubbelbelastingverdrag Nederland – Duitsland (DBV) en de Europese Verordening van de Sociale Zekerheid (EG Vo. 883/2004). Vervolgens bespreken we een aantal algemene maar belangrijke aspecten indien iemand besluit om te verhuizen naar Duitsland en gaan we in op het Duits onderwijstelsel en op de cultuurverschillen tussen Nederland en Duitsland.

Na het lezen van dit hoofdstuk is het hopelijk duidelijk dat verhuizen naar Duitsland een echte emigratie betreft!

1.2 *Het dubbelbelastingverdrag Nederland – Duitsland*

1.2.1 *Inleiding*

Als iemand naar Duitsland emigreert of in Nederland woont en in Duitsland gaat werken, krijgt betreffende persoon te maken met de belastingwetgeving van beide landen. Om te voorkomen dat beide landen over hetzelfde inkomen belasting heffen, hebben Nederland en Duitsland onderling afspraken gemaakt. Deze afspraken zijn vastgelegd in een belastingverdrag. Met die afspraken kan worden vastgesteld welk land het recht heeft belastingen te heffen. Op 1 januari 2016 is een nieuw belastingverdrag met Duitsland in werking getreden. Informatie over dit onderwerp en de tekst van dit belastingverdrag is te vinden op de website van de Nederlandse belastingdienst.¹

Informatie over de Duitse fiscale wetgeving en de Nederlandse fiscale wetgeving is te vinden op internet. Raadpleeg voor meer informatie het *Einkommensteuer handboek* van het Bundesministerium der Finanzen.² In het handboek staan Duitse wetten, richtlijnen, beleid, bronnen en informatie; en het handboek *Loonheffingen* van de Nederlandse belastingdienst.³

Let op! De inhoud van de belastingverdragen is niet voor elk land gelijk. Het kan dus best zo zijn, dat in het belastingverdrag met België voor hetzelfde inkomstenbestanddeel een andere regeling getroffen is. Men krijgt met die andere verdragen te maken, als men in Duitsland woont en voor zijn Nederlandse werkgever wordt uitgezonden naar bijvoorbeeld België.

1.2.2 *BSN-/Steuer ID-nummer*

In Nederland krijgt iedere inwoner meteen na de geboorte een Burgerservicenummer. Het Burgerservicenummer (BSN) is een eigen persoonsnummer voor contact met de overheid. Bijvoorbeeld voor zorg of belastingen. Iemand krijgt een BSN toegekend als hij zich inschrijft in de Basisregistratie Personen (BRP). Voor niet ingezetenen van Nederland is er een aparte procedure (RNI-register).

In Duitsland is het belastingidentificatienummer een individueel nummer dat wordt verstrekt door de federale centrale belastingdienst. In Duitsland krijgt men na de geboorte automatisch dit nummer. Voor immigranten uit het buitenland wordt dit verstrekt na registratie bij het “Bürgeramt”. Indien men naar Duitsland emigreert, wordt men inwoner van Duitsland en wordt men “unbeschränkt Steuerpflichtig” (onbeperkt belastingplichtig). Het dubbelbelastingverdrag tussen Nederland – Duitsland bepaalt welk inkomstenbestanddeel in welk land belast is.

Zie voor meer informatie het hoofdstuk *Fiscaliteit*.

1. www.belastingdienst.nl

2. www.bundesfinanzministerium.de/Web/DE/Service/Publikationen/AMTHB/amthb.html

3. www.belastingdienst.nl/bibliotheek/handboeken/html/boeken/HL/index.html

1.3 De Europese Verordening voor Sociale Zekerheid (EG Vo. 883/2004)

1.3.1 Inleiding

Binnen de EER (E.U., IJsland, Noorwegen en Liechtenstein) en Zwitserland wordt de sociale zekerheidspositie van mobiele burgers binnen de Europese Unie en hun gezinsleden gecoördineerd aan de hand van de Europese Verordening 883/2004. Verordening (EG) 883/2004 (Basisverordening) is, samen en in combinatie met de Verordening (EG) 987/2009 (Toepassingsverordening), in werking getreden per 1 mei 2010. Op grond van de aanwijfsregels in deze Verordening is een werknemer steeds sociaal verzekerd in één land.

Bij sociale zekerheid moet gedacht worden aan zorg- of ziektekostenverzekering, werkloosheidsverzekering, langdurige ziekteverzekering (WIA), staatspensioen (AOW) en kinderbijslag. Dus niet voor aanvullende bedrijfspensioenen, CAO-aanvullingen bij werkloosheid enz.

De hoofdregel is dat een werknemer sociaal verzekerd is in het land waar hij werkzaam is. Indien de werknemer voor één werkgever werkzaam is in 2 of meer staten binnen de EER en/of Zwitserland (niet zijnde de woonstaat) is de werknemer verplicht sociaal verzekerd in de staat waar zijn formele werkgever gevestigd is. Een werknemer die werkzaam is in 2 of meer staten binnen de EER en/of Zwitserland is sociaal verzekerd in het woonland indien; De werknemer substantieel (zijnde 25% of meer) van zijn arbeidstijd fysiek in het woonland werkt (op basis van een inschatting voor de komende 12 maanden en op structurele basis); of De werknemer werkzaam is voor meerdere werkgevers die in verschillende landen maar niet in zijn woonland zijn gevestigd.

Let op: grensarbeiders hebben te maken met de Nederlands, Duitse, Europese wet- en regelgeving en het belastingverdrag Nederland-Duitsland. Deze wetten, regelingen en verdragen kunnen wijzigen. Dat geldt ook voor de persoonlijke situaties: echtscheiding, nevenbetrekking aanvaarden, pensionering, werkloos worden. enz. Ter voorkoming van spookrijdersgedrag is het van belang om bij veranderingen in de persoonlijke situaties contact te zoeken met de zgn. Grensinfopunten of met een deskundig adviseur. Zij zijn op de hoogte van de veranderingen in de wet- en regelgeving.

Actueel zijn de in 2019 voorziene wijzigingen van de Europese coördinatieverordeningen sociale zekerheid. Wijzigingen worden voorgesteld inzake o.a. betere coördinatie bij detacheringen, werkloosheidsuitkeringen, uitkeringen bij langdurige zorg en toegang tot sociale voordelen voor economisch inactieven.

1.3.2 *Sozialsicherheitsnummer*

Het Nederlands Burgerservicenummer is een gecombineerd belasting- en sociaalzekerheidsnummer. Duitsland heeft een apart sociaalverzekeringsnummer. Dit wordt eenmalig bij aanvang van werkzaamheden verstrekt door de “Krankenkasse”

(ziektekostenverzekeraar). Naast de ziektekostenverzekering wordt dit nummer ook gebruikt voor de registratie van het pensioen (Rente). Het nummer bestaat uit 12 cijfers waaronder de geboortedatum. Bij wonen in Duitsland en gelijktijdig werken in meerdere lidstaten is de Duitse Krankenkasse bevoegd om vast te stellen in welke land iemand sociaal verzekerd is.

Zie voor meer informatie het hoofdstuk Sociale Zekerheid.

1.4 *Verblijfsrecht*

Voor een rechtmatig verblijf, langer dan 3 maanden, heeft iemand met een EU-nationaliteit geen verblijfsvergunning nodig. Betreffende persoon dient zich wel aan te melden als inwoner in de betreffende gemeente.

De Europese Richtlijn 2004/38/EG regelt de praktische uitwerking van het verblijfsrecht van EU-burgers en hun gezinsleden. Deze Richtlijn is in Duitsland opgenomen in het 'Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern (FreizügG/EU)'.

Iedere burger van de Unie heeft het recht gedurende meer dan drie maanden op het grondgebied Duitsland te verblijven:

- a. indien hij in Duitsland als werknemer of zelfstandige werkzaam is;
- b. indien hij voor zichzelf en voor zijn familieleden over voldoende bestaansmiddelen beschikt om te voorkomen dat zij tijdens hun verblijf ten laste komen van het sociale bijstandstelsel van Duitsland;
- c. en over een verzekering beschikt die de ziektekosten in Duitsland volledig dekt.

Het verblijfsrecht strekt zich uit tot familieleden die niet de nationaliteit van een lidstaat bezitten, en die de burger van de Unie begeleiden of zich in het Duitsland bij hem voegen en voldoen aan de voorwaarden onder a), b) en c).

Verhuist men als Nederlander naar Duitsland, dan moet aangetoond worden dat men over voldoende bestaansmiddelen beschikt. In het geval in Nederland gewerkt wordt, kan volstaan worden met een kopie van het arbeidscontract c.q. salarisafrekening. Werkt men niet meer dan kan men dit bijvoorbeeld bewijzen door middel van de beslissing van het UWV (WIA) resp. SVB (AOW/Anw) c.q. het pensioenfonds. Ook zal aangetoond moeten worden dat men verzekerd is tegen ziektekosten. Dit kan men bewijzen door het E-106 formulier (werkenden en hun gezinsleden) en het E-121 formulier (uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden) te overleggen. Ook volstaat vaak de zorgpas van de Duitse Krankenkasse.

Voor de helderheid; volgens de Europese Verordening 883/2004 en het belastingverdrag Nederland-Duitsland kan men slecht in één land wonen. Het aanhouden van een adres in Nederland, betekent niet dat men in Nederland woont. Waar men woont is

gedetailleerd geregeld in de verordening resp. het belastingverdrag. In Duitsland kent men het begrip ‘zweiter Wohnsitz. Dit geldt in grensoverschrijdende situaties niet.

1.4.1 *Duurzaam verblijfsrecht*

Na 5 jaar wonen in Duitsland heeft men recht op het zgn. duurzaam verblijfsrecht (Daueraufenthaltsrecht). Wanneer een naar Duitsland verhuisde Nederlander het duurzame verblijfsrecht verworven heeft in Duitsland (Daueraufenthaltsrecht) dan moet deze EU-burger op gelijke wijze behandeld worden als een Duitse inwoner.

Er is sprake van ‘bijna’ gelijkheid. Zo heeft men als Nederlander geen stemrecht voor de Duitse Bondsdag en de deelstaatarparlementen (Landtag). Wel regelt het EG-verdrag (art 19) dat men stemrecht heeft voor de Duitse gemeenteraadsverkiezingen en voor de verkiezingen voor het Europees Parlement. De verblijfsrichtlijn bepaalt dat het gastland (Duitsland) niet verplicht is sociale bijstand toe te kennen, gedurende de eerste drie maanden van verblijf. Ook is Duitsland niet verplicht om studiefinanciering (BAföG) toe te kennen aan een Nederlandse student, indien hij of een van zijn ouders niet werkzaam is in Duitsland. Er bestaat wel recht op Duitse studiefinanciering (BAföG) vanaf het moment dat de naar Duitsland verhuisde Nederlander het duurzaam verblijfsrecht (Daueraufenthaltsrecht) heeft verworven (§ 8 BaföG). Dit is na 5 jaar wonen in Duitsland. Dit leidt overigens niet tot kiesrecht voor de Landtag en Bundestag.

Een verhuisde Nederlander, die als grensarbeider volledig werkloos⁴ wordt, heeft op grond van de huidige Verordening (EG) 883/2004 aanspraak op een Duitse werkloosheidsuitkering (Arbeitslosengeld I). Dit mag in principe geen consequentie voor het verblijfsrecht hebben, omdat een werkloosheidsuitkering niet beschouwd wordt als sociale bijstand. In het geval er geen recht meer bestaat op Arbeitslosengeld I, geldt dat men aanspraak heeft op Arbeitslosengeld II. Dit is een soort vervolgutkering (bijstandsuitkering) waarbij rekening wordt gehouden met het vermogen en het partnerinkomen. Slechts in zeer uitzonderlijke situaties – men neemt bijvoorbeeld zelf ontslag en woont pas 1 maand in Duitsland – kan Arbeitslosengeld II resp. Sozialhilfe geweigerd worden. Dit mag er in principe niet toe leiden dat er het verblijfsrecht beëindigd wordt. Het verblijfsrecht wordt slechts in zeer uitzonderlijke situaties (bijvoorbeeld bij criminele activiteiten) beëindigd.

1.4.2 *Werkvergunning*

Binnen Europa is sprake van vrij verkeer van personen (Richtlijn 2004/38/EG). Met de nationaliteit van een EU/EER-lidstaat of Zwitserland is er geen verblijfsvergunning of werkvergunning (TWV) vereist om in Europa te kunnen wonen en werken. Op het moment dat iemand 5 jaar of langer ononderbroken rechtmatig in Duitsland gewoond heeft, kan een verblijfsdocument voor duurzaam verblijf aangevraagd worden.

4. Bij deeltijd-WW moet een beroep gedaan worden op een WW-uitkering uit het werkland. Zie EG Vo. 883/2004.

Op het moment dat men geen EU-nationaliteit heeft, geldt andere wet- en regelgeving en dient men extra informatie in te winnen. Men moet dan beschikken over een verblijfs- en werkvergunning. In Nederland kan men zich voor informatie wenden tot de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), in Duitsland tot de “Zentrale Auslandsvermittlung der Bundesagentur für Arbeit”. Indien men geen EU-nationaliteit heeft, dan is het van belang om vooraf goede informatie in te winnen.

1.4.3 Inschrijving bij een Duitse Gemeente

Wanneer iemand naar Duitsland verhuist, dient men zich aan te melden bij de “Stadt- of Gemeindeverwaltung” (Rathaus, afdeling “Meldewesen” of “Bürgerbüro”). Hiervoor moeten de volgende documenten meegenomen worden:

- de schriftelijke afmeldingsverklaring van de Nederlandse gemeente;
- een geldig paspoort of ID-kaart;
- een uittreksel uit het geboorteregister.

Na inschrijving van het formulier ‘Erklärung zur Anmeldung bei der Ausländerbehörde für Unionsbürger’ wordt een verklaring van inschrijving uitgereikt. Deze verklaring – geen vergunning – is een bevestiging van het verblijfsrecht dat men als EU-burger heeft op grond van het Europese recht. Bij 1^e aanmelding kan tevens een verklaring gevraagd worden dat men geen strafblad heeft in het land van herkomst.

1.4.4 Registratie Niet-ingezetenen (RNI)

Bij verhuizing naar Duitsland, dient men zich uit te schrijven bij de Nederlandse Gemeente. De mogelijkheid bestaat om zich te laten registreren in het Nederlandse RNI-register. De RNI is bedoeld voor personen in het buitenland die een relatie hebben met de Nederlandse overheid (denk aan bestaande Nederlandse pensioenopbouw etc.) Ook adreswijzigingen kunnen steeds doorgeven worden. Zo blijft het buitenlands adres in Nederland bekend.

1.5 Kiesrecht

Nederlandse kiezers die in Duitsland wonen hebben vanuit het buitenland stemrecht bij de verkiezingen voor het Europese Parlement, de Tweede Kamer en raadgevende referenda. Er bestaat geen stemrecht voor de gemeenteraadsverkiezingen en de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Wel heeft men het recht om in Duitsland te stemmen voor de Duitse burgemeester- en gemeenteraadsverkiezingen. Dit geldt niet voor de deelstaatarparlementen (Landtag). Voor het kiesrecht voor het Europese Parlement geldt het keuzerecht. Nederlanders woonachtig in Duitsland kunnen ook in Duitsland stemmen op Duitse lijsten. Wanneer men voor dat laatste kiest, kan er geen stem meer worden uitgebracht in Nederland.

Wil men vanuit Duitsland stemmen dan dient men zich eerst te registreren als kiezer uit het buitenland. Men moet zich zelf een 1^e keer aanmelden via de internetsite van Den

Haag (<https://www.denhaag.nl/nl/bestuur-en-organisatie/verkiezingen/kiezers-buiten-nederland/permanente-registratie-voor-kiezers-buiten-nederland.htm>). Het betreft een eenmalige permanente registratie via het (web)registratieformulier. Bij deelname aan de Europese verkiezingen in Nederland, moet men verklaren niet in het woonland te zullen stemmen. Men krijgt het stempelbiljet per e-mail maar op verzoek kan men het ook per post ontvangen. Bij verandering van gegevens moet dit uiterlijk 9 weken voor de verkiezingen doorgegeven worden aan de gemeente Den Haag. Op het registratieformulier kan men aangeven hoe men wil stemmen per brief, volmacht of kiezerspas. In de grensstreek wordt vaak een kiezerspas aanbevolen waarmee een grensganger zelf in Nederland kan stemmen.

Voor vragen over kiezen vanuit het buitenland kan men contact opnemen met het Bureau Verkiezingen van de gemeente Den Haag.⁵ Ook zijn er diverse websites met informatie.⁶

1.6 Nationaliteit

Vestiging in Duitsland heeft op zich geen nationaliteitsrechtelijke gevolgen. Met andere woorden, door het simpele feit dat men zich in Duitsland vestigt, verliest men niet de Nederlandse nationaliteit. Als iemand alleen de Nederlandse nationaliteit heeft, raakt hij deze nooit automatisch kwijt. Dit is geregeld in artikel 15 van de Universele verklaring van de rechten van de mens en in Nederland in artikel 2 lid 1 van de Grondwet. Iemand kan wel de Nederlandse nationaliteit automatisch kwijtraken als degene een andere nationaliteit aanneemt (m.u.v. huwelijk) of als degene een dubbele nationaliteit heeft. De overheid kan ook in specifieke situaties het Nederlanderschap actief intrekken, een voorbeeld is fraude bij de aanvraag.

Er zijn drie situaties waarin iemand met een dubbele nationaliteit de Nederlandse nationaliteit kan verliezen:

Iemand woont buiten Nederland, Curaçao, Aruba of Sint Maarten en buiten de Europese Unie (EU). Men verliest de Nederlandse nationaliteit als men:

1. Nadat men 18 jaar geworden is op enig moment ten minste 10 jaar buiten Nederland, Aruba, Curaçao, Sint Maarten en buiten de EU woont; en tijdens die 10 jaar ook een andere nationaliteit heeft; en men niet op tijd een nieuw Nederlandse paspoort aanvraagt. Dus voordat de 10 jaar om zijn. Mocht het aanvragen van een Nederlands paspoort lastig zijn, dan kan men in plaats daarvan ook (op tijd) een 'Verklaring bezit Nederlanderschap' aanvragen. Deze termijn van tien jaar gaat opnieuw lopen vanaf de dag van de ontvangst van het paspoort of de verklaring (artikel 15 RWN lid 1 onder c).

5. Per e-mail kbn.verkiezingen@denhaag.nl of tel. +31 (0)70 353 4400. Zie ook de informatie op www.kiezenuithetbuitenland.nl resp. www.kiesraad.nl

6. Zie de informatie op www.kiezenuithetbuitenland.nl resp. www.kiesraad.nl en www.niederlandeweltweit.nl/leben-und-arbeiten/teilnahme-an-wahlen-in-den-niederlanden

2. Actief intrekken. Men verliest de Nederlandse nationaliteit als de overheid deze actief intrekt. Bijvoorbeeld als iemand fraudeert bij het aanvragen en verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit. Of als iemand zich heeft aangesloten bij een organisatie die een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. Buiten de voorgenoemde zijn er nog andere situaties waarin het Nederlandschap verloren kan gaan die niet specifiek te maken hebben met verblijf in het buitenland, bijvoorbeeld wanneer iemand in vreemde krijgsdienst treedt.
3. Zelf afstand doet. In het algemeen verliest een meerderjarige Nederlander de Nederlandse nationaliteit als men hiervan zelf, vrijwillig afstand doet (artikel 15 RWN lid 1 onder a).

1.6.1 Nationaliteit kind

In het geval een Nederlands gezin naar Duitsland verhuist, behouden de gezinsleden de Nederlandse nationaliteit. Bij de geboorte van een kind krijgt het kind zonder meer de Nederlandse nationaliteit. In het geval het kind echter in Duitsland geboren wordt en één of beide van de ouders langer dan 8 jaar in Duitsland wonen, krijgt het ook de Duitse nationaliteit (Staatsangehörigkeitgesetz § 4 Absatz). Aan de positie van minderjarigen zijn afzonderlijke artikelen gewijd (artikel 16 RWN, zie achtergrond, onder 1.). In het algemeen geldt wel dat veranderingen in de nationaliteit van de ouder(s) van invloed kunnen zijn op de nationaliteit van hun minderjarige kinderen.

Bij wonen in Duitsland moet op 23 jarige leeftijd een keuze gemaakt moeten worden uit beide nationaliteiten. Een uitzondering is toegestaan om de dubbele nationaliteit te behouden: als het opgeven van de buitenlandse nationaliteit niet mogelijk of onredelijk is, moet een verzoek tot behoud van het Duits staatsburgerschap uiterlijk op 21-jarige leeftijd worden ingediend. In dit geval kan de dubbele nationaliteit worden getolereerd.

1.6.2 Derdelander

In het geval een gezin verhuist naar Duitsland en alle gezinsleden de nationaliteit hebben van één van de Lidstaten van de Europese Unie (EER) is er geen verblijfsprobleem. Indien één van de gezinsleden geen EU/EER-burger (zgn. derdelander) zijn, dan wordt zijn/haar verblijfsrecht en het tewerkstellingsrecht in Duitsland afgeleid van het recht van de EU/EER-huwelijkspartner. Er is dan ook sprake van rechtmatig verblijf.

De Rijkswet op het Nederlandschap werd de afgelopen decennia een aantal keren herzien. Zowel in 1985 als in 2003 werd de wet in haar geheel gewijzigd. In de tussenliggende periode en ook na 2003 zijn er nog een aantal aanpassingen geweest. Deze regelgeving is bepalend bij de beantwoording van de vraag of iemand zijn Nederlandschap heeft verloren door de jaren heen, dan wel op enig moment heeft herkregen. Nationaliteitsaangelegenheden zijn vaak complex en houden verband met data, termijnen en omstandigheden, waarbij opvolgende wijzigingen in de nationaliteitwetgeving een rol spelen. Voor specifieke vragen gericht op iemands situatie betreffende behoud, verlies, naturalisatie of het mogelijk herkrijgen van het Neder-

landerschap, kan men zich richten tot de consulaire afdeling van de ambassade of tot één van de Consulaten-Generaal in Duitsland waaronder de woonplaats ressorteert.

1.7 Reisdocumenten

Waar en hoe kan men officiële reisdocumenten verkrijgen?

Woont men als Nederlander in Duitsland? Dan moet men het Nederlandse paspoort en de identiteitskaart aanvragen bij de betreffende Nederlandse ambassade in Berlijn. Ook kunnen reisdocumenten worden aangevraagd bij een aantal Nederlandse grensgemeenten waaronder Bergeijk, Bergen op Zoom, Breda, Den Haag, Echt-Susteren, Enschede, Maastricht, Montferland, Oldambt, Sluis, Venlo en op de luchthaven Schiphol.

De tarieven voor paspoorten en identiteitskaarten zijn bij de 11 grensgemeenten en Schiphol lager dan bij de Nederlandse ambassades en consulaten in het buitenland. De identiteitskaart is goedkoper (bedragen jaar 2018: € 67,45 < 18 jaar / € 89,50 > 18 jaar) en kan alleen binnen Europa gebruikt worden. Het paspoort kost € 87,40 (< 18 jaar) / € 100,75 (> 18 jaar) en kan wereldwijd gebruikt worden (tarieven 2018). Op het paspoort kunnen ook de kinderen vermeld worden. Een paspoort en identiteitskaart zijn 10 jaar geldig als men bij de aanvraag 18 jaar of ouder is. Als men bij de aanvraag jonger is dan 18 jaar dan zijn ze 5 jaar geldig.

Hoe zit het met de kinderen?

Als een kind naar het buitenland reist, moet het kind een geldig paspoort of identiteitskaart hebben. Dit geldt voor elk land van bestemming, ongeacht de leeftijd van het kind. Het paspoort is in alle landen te gebruiken als geldig reisdocument. Het paspoort en de identiteitskaart voor personen jonger dan 18 jaar zijn 5 jaar geldig.

Iedereen die zorg nodig heeft, moet zich kunnen legitimeren. Dat geldt voor iedereen, dus ook voor minderjarigen jonger dan 14 jaar. De identificatieplicht geldt vanaf de geboorte.

Meer informatie is te vinden op de websites van de rijksoverheid en nederlandwereldwijd.⁷

1.8 Rijbewijs

Het is verstandig het rijbewijs op tijd te laten verlengen. Een Nederlands rijbewijs kan niet verlengd worden bij de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Er moet een nieuw rijbewijs aangevraagd worden bij de Duitse gemeente waar men woont. Vaak is er een echtheidsverklaring van de RDW⁸ nodig om het rijbewijs te kunnen omruilen.

7. Zie de informatie op www.nederlandwereldwijd.nl/wonen-werken/paspoort-en-id-kaart/paspoort-of-id-kaart-aanvragen-als-u-in-het-buitenland-woont/duitsland www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/paspoort-en-identiteitskaart/vraag-en-antwoord/heeft-mijn-kind-een-eigen-paspoort-of-identiteitskaart-nodig

8. www.rdw.nl